

**ІДЕЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ЯНУША КОРЧАКА ТА
БОГДАНАСТУПАРІКА.**

Проблема виховання патріота, громадянина своєї країни у сучасному житті вийшла за рамки наукових роздумів та диспутів. Вона займає почесне місце як у внутрішній політиці та міжнародних відносинах, так і на рівні різних обставин соціального життя людей (праця, сім'я, мистецтво, освіта і тощо). Патріотизм стає важливою складовою суспільного процесу.

Грунтовний аналіз педагогічних напрацювань Януша Корчака і Богдана Ступарика, спрямований на виявлення специфічних аналогічних та відмінних підходів до патріотизму вартий уваги. Що є спільним у двох цілком різних особистостей, титанів свого народу, своєї нації, людей, які жили у різних століттях. У їх творчій та педагогічній спадщині була важлива ідея: безперервна любов до своєї справи, народу та нації. Саме тому проблема розуміння патріотизму, виховання патріота є актуальним і необхідним.

Зіставлення концепцій двох видатних педагогів зумовлюється й соціальними потребами сучасного суспільства. Це дозволяє виокремити у їхньому педагогічному доробку теоретичні ідеї та практичний досвід у сфері формування патріота.

Ці ідеї лежали в основі педагогічної діяльності відомих науковців Януша Корчака та українського вченого Богдана Ступарика. Незважаючи на різний життєвий часовий аспект педагогічні ідеї двох педагогів були зорієнтовані на національне виховання, виховання людини-патріота. Ідея виховання причетності до свого народу у контексті поваги до її особистості, визнання її прав, творчої праці і моральної свободи, можливості вибору дій, лінії поведінки, способу життя і прийняття відповідальності за свій вибір – це далеко не повний перелік базових ідей патріотичного виховання, на яких були основані педагогічні системи польського та вітчизняного педагогів.

Теоретичні положення та практичний досвід Януша Корчака та Богдана Ступарика особливо цінні в сучасний період змін та емпіричних пошуків нових шляхів розвитку освіти. Розглянемо деякі з точок зору педагогів у контексті їх прогнозуючого значення в розвитку вітчизняної школи та педагогіки.

Сучасний світ гостро ставить питання переосмислення сутності та пріоритетів патріотизму (як польського так і українського). Відповідно до традиційного розуміння головне призначення школи у контексті ідеї національної школи було підготувати дитину до життя, любові до своєї країни, нації, сприяти оволодінню нею необхідними знаннями, уміннями та навичками.

Патріотизм сьогодні – це перш за все становлення людини європейського спрямування, спрямованої на виховання духовності, творчого початку. Водночас освіта спрямована на майбутнє людини, допомагає їй стати суб'єктом культури, розвиває свідоме розуміння того, що все залежить від її власних зусиль та активності.

У цьому ракурсі особливо заслуговують на увагу педагогічні переконання та практичний досвід Януша Корчака та Богдана Ступарика. Педагоги акцентували увагу на необхідності створення умов активної життєвої позиції людини.

Педагоги вважали абсурдним уявлення про школу як про місце, де учні здобувають лише знання, уміння, навички. Саме школа в їх розумінні є осередком патріотизму, людяності, праці та творчості. Її основа – діяльність самої дитини, постійний її саморозвиток за допомогою матеріалу, що дає вчитель. Учитель разом з дітьми живе інтенсивним життям патріота, який любить свою родину, школу, країну, а не звужує його до вчення, вчить дітей любити життя. Зокрема у Б.Ступарика читаємо: «Правильно організоване національне виховання ...формує повноцінну особистість, суверенну індивідуальність, яка цінує свою громадянську, національну й особисту гідність, совість і честь. Національне виховання створює умови для найповнішого врахування природних задатків, формування національного складу психіки, національного характеру, способу мислення і відчуття дітей. Отже йдеться про систематичне і цілеспрямоване виховання національної свідомості і самосвідомості, формування національного типу особистості, що забезпечить духовну єдність поколінь, наступність національної культури і безсмертя нації»¹.

Новаторство Януша Корчака у галузі пропаганди ідеї патріотизму дитини було у розумінні ним патріотизму як визнанні дитиною причетності до певної нації, яка великою мірою залежить від реалізації принципу приналежності дитини до її потреб та почуттів. Повага до дитини, віра в її можливості сприяє забезпеченню формування й розвитку її автономності, свободи волі, активної відповідальності, самостійності та незалежності. І Януш Корчак, і Богдан Ступарик неодноразово наголошували, що

¹ Богдан Ступарик. *Школи – національне виховання молоді* (вибрані статті), Івано-Франківськ, 2005. – s.147 – 148.

коли людина в дитинстві не зустріне розуміння і поваги до своїх почуттів, то і сама в майбутньому замість душевного тепла буде повертати людям холод і байдужість²

Водночас визнання прав дитини, на переконання Януша Корчака, передбачає внесення нових пріоритетів у суспільну свідомість, утвердження в суспільстві гуманного ставлення до кожного його члена, особливо дітей. Адже реалізації прав дитини неможливо досягти лише шляхом прийняття правозахисних законів та створення механізмів їх виконання. Не менш важливим є усвідомлення всім суспільством, дорослими і дітьми, кожною людиною необхідності рішучого усунення з нашої свідомості, нашої психології невизнання дитини як самоцінної особистості, яка має свої права і обов'язки. Право дитини як реальність багатьма громадянами нашого суспільства ще не сприймається³

На думку Я. Корчака, саме особистість є суб'єктом і об'єктом власної творчої діяльності: будучи конкретною, цілісною людською індивідуальністю, вона водночас виступає засобом "її становлення і розвитку, самоудосконалення, діяльнісного самоствердження"⁴.

Тому процес формування патріота своєї нації, на думку, двох учених полягає у організації такого навколишнього середовища, яке забезпечувало б його систематичний вплив на індивідуальність з метою вироблення певних особистісних рис.

Значну роль у розумінні сутності патріотизму Янушем Корчаком відіграла його участь у діяльності суспільно-виховних товариств, членом яких він був з 1900 року. Їх робота мала різне спрямування, тому дозволила майбутньому польському педагогу максимально вивчити особливості розвитку і виховання громадянина.

Зокрема, працюючи у безкоштовних читальнях для бідних дітей, він проводив бесіди, організовував заняття з книгою, таємно навчав їх польської мови. Поряд з цим майбутній педагог таким чином значно розширював свої знання про становище соціально занедбані дитини і бачення підходів до процесу виховання⁵.

На відміну від польського науковця, Богдан Ступарик проходить теж шлях визнання, коли вперше пропонує досліджувати проблеми національної школи, розуміння нації тощо. Працюючи на різних посадах, у тому числі й викладачем в університетів, вчений не перестає переконувати молодь у потребі національного

² Шнекендорф З.К. *Пріоритет достойний человечества*, Педагогика, 1999, nr. 8, s. 68

³ Шнекендорф З.К. *Пріоритет достойний человечества*, Педагогика, 1999, nr. 8, s. 67

⁴ Зязюн І. *Людина в контексті гуманітарної філософії*, «Професійна освіта: педагогіка і психологія» Ченстохова – Київ, 1999, s. 323-334

⁵ Miska H. *U źródeł wiedzy Janusza Korczaka o dziecku*, / Psychologia Wychowawcza, 1978, nr 4. – s.352

виховання: «Виходячи з природного права дитини бути вихованою у своїй національній традиції, школа має стати інструментом екології національної культури. розвивати діалог між різними культурами, забезпечувати включення кожного етносу, кожної нації у процеси сучасного цивілізованого розвитку»⁶

У контексті вищевикладеного не викликає подиву факт, що обидва учених пропагували нові ідеї, своє світобачення, розширювали знання та світогляд студентської молоді.

Вивчення та аналіз багатогранної педагогічної спадщини Януша Корчак та Богдана Ступарика свідчить про їх особливе ставлення до проблем патріотизму особистості. Незважаючи на різні соціально-політичні умови, у яких жили й працювали педагоги, їх концепції мають дуже багато схожих думок, поглядів.

Основною ідеєю педагогічних теорій видатних науковців було прагнення створити нове суспільство, яке ґрунтувалося б на засадах любові до свого народу. Януш Корчак неодноразово підкреслював: «Реформувати світ – це означає реформувати виховання»⁷. Виховання, на думку педагогів, має «обганяти суспільство в його людській творчості», «випереджати розвиток, бо виховувати майбутніх людей»⁸, повинно бути національним, мета якого – «творення і беззупинне досконалення нації, тобто виховання для потреб нації»⁹. Дане положення зумовило пошук обома педагогами нових підходів до усього процесу виховання.

Обидва учені на перший план мали на меті виховання таких рис патріота, які відповідали б соціально зумовленим вимогам суспільства, яскравою формою прояву суті народу в мистецтві, традиціях, обрядах, звичаях...¹⁰.

Обидва педагоги беззастережно вірили у силу національного виховання. Зокрема Януш Корчак стверджує, що «людина не народжується ні злочинцем, ні ангелом. Виховання робить з неї брудну або світлу істоту»¹¹. Тому під вихованням польський педагог розумів не тільки вплив родичів, але і вплив оточення, людей, світу, літератури, життя. Богдан Ступарик ніби продовжує думку польського ученого: «Результатом цього мусить бути людина, яка ставить інтереси суспільства вище від

⁶ Богдан Ступарик. Школі – національне виховання молоді (вибрані статті), Івано-Франківськ, 2005, s.174

⁷ Korczak J. Wybór pism. T. I-IV. *Wybór i wstęp I. Noweży*, Warszawa, 1957-1958, s. 114

⁸ Korczak J. Dzieła. T. 1-12, Warszawa, 1992- s.22

⁹ Богдан Ступарик. Школі – національне виховання молоді (вибрані статті), Івано-Франківськ, 2005, s.165

¹⁰ Богдан Ступарик. Школі – національне виховання молоді (вибрані статті), Івано-Франківськ, 2005, s.166

¹¹ Korczak J. *Pisma wybrane*. T. I-IV. – Warszawa, 1978. s 11

особистих, але не внаслідок насильства над нею, а внаслідок вільного особистого рішення¹².

Як бачимо педагогічні концепції Януша Корчака і Богдана Ступарика ґрунтуються на ідеї, що дитина – це повноцінна, рівна нам людина – громадянин своєї держави. Польський педагог неодноразово підкреслював, діти “не колись там, не ще, не завтра, а вже... зараз... сьогодні є людьми”¹³.

Януш Корчак був переконаний, що дитинство є саме тим фундаментом життя людини, у якому яке формується любов до “дитячі роки – це гори, в яких ріка бере свій початок, швидкість та напрям”¹⁴.

Тому і Януш Корчак, і Богдан Ступарик роблять важливий висновок, який пронизує всю їхню творчість: “всюди, де відбувається процес виховання, виховуємо людину, а не дитину, яка лише стане людиною”¹⁵, уміння стати вище власного «Я» підносить її (людину) на вищий щабель буття, робить вільною¹⁶.

Обидва педагоги чудово розуміли, що цілісний процес виховання патріота визначається перш за все сукупністю правильно поставлених виховних цілей. Без такої програми жодне виховання, жоден вплив не буде ефективним.

Програма визначає рух особистості в життєвому та суспільному просторі. Тому виховання патріота передбачає як виховання самовладання, тактовності, вміння орієнтуватися, вірність принципам і емоційне ставлення до перспектив розвитку, прагнення самовдосконалення, хороше самопочуття в колективі, навички співжиття у ньому, дисциплінованість, готовність до дій, відповідний запас теоретичних і практичних знань, що спираються на досвід, здобутий завдяки власним зусиллям тощо.

У “Правилах життя” польський педагог підкреслював особливе значення мрії, її корисність та важливість. Саме вона є програмою життя, оскільки людина серед багатьох мрій обирає ту єдину, яка й стає програмою її розвитку. Програма – це результат мрій, тому вона має бути “серйозною, суровою, твердою. Вимагає і зобов’язує”¹⁷

Зауважимо, що проблема програми життя не втратила своєї актуальності. Одним

¹² Богдан Ступарик. *Школі – національне виховання молоді (вибрані статті)*, Івано-Франківськ, 2005, s.165

¹³ Korczak J. *Wybór pism. T. I-IV. Wybór i wstęp I. Newerly.* – Warszawa, 1957-1958, s. 215

¹⁴ Korczak J. *Wybór pism. T. I-IV. Wybór i wstęp I. Newerly.* – Warszawa, 1957-1958, s. 114

¹⁵ Korczak J. *Wybór pism. T. I-IV. Wybór i wstęp I. Newerly.* – Warszawa, 1957-1958, s.114

¹⁶ Богдан Ступарик. *Школі – національне виховання молоді (вибрані статті)*, Івано-Франківськ, 2005, s.166

¹⁷ Korczak J. *Pisma wybrane. T. I-IV*, Warszawa, 1978, s.140

із завдань сучасних виховних закладів, на думку Богдана Ступарика є “національний характер виховної роботи, який забезпечується залученням дітей з раннього віку через мову й культуру до духовного життя українців, виховання у сім’ї і школі на народних традиціях, цілеспрямованістю у формуванні характеру учнів, опорою наукової педагогіки на здобутки народної, виховний досвід і мудрість народу, взаємодію всіх учасників виховного процесу” [Ступарик с.170]. Реалізація поважливого ставлення до дитини та її прав можлива за умови належної організації дитячого життя та діяльності на засадах свободи. Лише в такій атмосфері, відчуючи право бути самою собою, право на індивідуальний та вільний розвиток дитина зможе повністю розвинути свої внутрішні можливості, розкрити свій потенціал: “Створіть кращі умови, щоб вони могли розвинути кращих людей”¹⁸ Виховний процес, на думку педагогів, повинен відбуватися не згідно з правилами, які існують у світі, а в дусі повної свободи і вільного розвитку. Зауважимо, що Януш Корчак і Богдан Ступарик мали особливий підхід до розгляду такої риси патріотизму як свобода у вихованні, закликали дати її вихованцям і тоді ми зможемо побачити як дитина повністю розкривається.

Однак, це зовсім не означає, що обидва педагоги були прихильниками свободи, яку розуміють як вседозволеність. Навпаки, вони виступали категорично проти надання повної свободи підопічним.

Український і польський педагоги основоположного значення надавали становленню особистості у процесі набуття соціального, індивідуального досвіду через засвоєння досвіду колективу. Колектив Януша Корчака не лише впливав на формування особистості, але й був результатом впливу особистості як активного члена дитячого суспільства на його розвиток. Польський педагог взаємодію колективу та окремої дитини розумів як дуже складний замкнений двосторонній процес: кожен вихованець робить свій внесок у спільні надбання, які впливають на індивідуальний розвиток особистості, що знову ж таки веде до збільшення особистого внеску у колективне. У такому випадку дитина не лише привчається жити у спільноті з іншими, поважати спільні інтереси, але й має право на прояв власних індивідуальних амбіцій та вчиться врегульовувати їх із суспільними

Відповідальність і обов’язок, як складові патріота на думку Януша Корчака і Богдана Ступарика виступають інтегральними якостями особистості, скеровують її морально-духовні, творчі сили, забезпечують здатність людини усвідомлено виконувати вимоги суспільства, виконувати соціально спрямовані дії, приймати

¹⁸ Wajsowie K. i S. *Próba oceny działalności Janusza Korczaka*, Polonistyka, 1986, nr. 4, s. 250

відповідальні рішення, регулювати свою поведінку.

Януш Корчак та Богдан Ступарик активно виступали проти “бездітної” школи. Дитина, її громадянська позиція займали центральне місце в їхніх педагогічних системах.

Патріотизм, на думку цих педагогів – це визнання самоцінності дитини, повага до її особистості, до її права бути самим собою, створення умов для розвитку її здібностей, задоволення її інтересів, формування цілісної людської особистості¹⁹.

Розуміння твердження, що дитинство – це не підготовка до майбутнього дорослого життя, а вже саме життя, дає можливість по-іншому сприймати дитину і дитячий світ, який проявляється у особливому світосприйнятті, світобаченні, своєрідній емоційній та моральній реакції на навколишню дійсність. Результативність виховання дитини перебуває у прямій залежності від уміння дорослого проникнути, пізнати, зрозуміти світ дитинства, аби вивчити вихованця, задовольнити його потреби та визначити ефективні методи впливу на нього. Тільки вивчивши дитину, вчитель може пізнати її потреби і здібності, зрозуміти, наскільки доступні їй ті чи інші знання, як сприймаються нею ті чи інші виховні впливи.

Орієнтація школи на дитину є важливим компонентом її патріотизму. Перш за все це стосується побудови системи життєдіяльності з урахуванням різнобічності дітей, створення умов для задоволення індивідуальних потреб дитини, пробудження та підтримка її прагнення до розвитку власних природних та соціально набутих можливостей.

Вчені зазначають, що складовими патріотизму є свобода і самостійність в організації своєї життєдіяльності. Саме через діяльність людина пізнає саму себе, оточуючий світ, вчиться жити в цьому світі.

Взірцем для наслідування організації умов для розвитку патріотизму кожного вихованця сучасної школи по праву є педагогічний досвід Б.Ступарика. Одним із найважливіших факторів патріотичного виховання, на його думку, є емоційно насичена життєдіяльність школи і її атмосфери. Ця думка превалює і в педагогічній спадщині Януша Корчака.

Упровадження ідей патріотизму Янушем Корчаком та Богданом Ступариком потребує переосмислення сутності процесу виховання, яке має полягати у спільній

¹⁹ Богдан Ступарик. *Школи – національне виховання молоді (вибрані статті)*, Івано-Франківськ, 2005., s.147 - 148

діяльності дорослих і дітей із реалізації разом вироблених цілей та завдань. Педагогу не потрібно передавати готові зразки цінностей етнокультури, духовної культури, він повинен навчитися виробляти їх разом із вихованцями. Спільний пошук цінностей, норм і законів життя та апробація їх у конкретних видах діяльності і спілкуванні складають зміст виховання.

Нова школа повинна базуватися на співпраці. Адже тільки у творчій співпраці з дорослими дитина забезпечена необхідним педагогічним керуванням і не противиться йому, а приймає як умову успішного вирішення спільної мети. Але мало лише зацікавити і залучити дитину у певний вид діяльності. Необхідно так організувати цю діяльність, щоб вона стимулювала творчі форми спілкування дітей. Умови цього продуктивного спілкування – свобода вибору, організація форм співпраці дітей, які виявляють їх творчу індивідуальність. Від педагогів та інших спеціалістів, які працюють з дітьми, такі форми роботи вимагають великого професіоналізму, компетентності, відданості дітям і поставленій меті, зацікавленості та професійної гармонії.

Важливим елементом, який дозволяв привчити жити у суспільстві та пізнати його закони, була громадська думка мешканців закладів, які очолював Януш Корчак. Саме громадська думка усього колективу “загартовує характер учня, виховує волю, прививає суспільно корисні навички особистої поведінки, гордість за школу і за себе як члена цієї славної співдружності. Тоді дитина веде себе не в залежності від зовнішньої обстановки ... так народжується в дитині твердість, негнучкість загартованого характеру, так виховується почуття громадянської честі, обов’язку, усвідомлення зобов’язань відносно інших людей”.

Маючи спільну мету, громадська думка висловлювалась у виховних системах педагогів дещо по-різному: через громадянські категорії та плебісцити у польського педагога і вибори в українського.

Громадянські категорії, які використовувалися обома педагогами, були своєрідними “оцінками індивідуально-суспільного розвитку вихованців, зробленими на підставі його теперішніх досягнень”²⁰. Вони визначали права та обов’язки кожного вихованця, а у польському виховному закладі – навіть і дорослого персоналу. Тому, із здобуттям вищої категорії розширювалися й права та обов’язки особистості у виховному закладі. Завдяки існуванню громадянських категорій кожен вихованець

²⁰ Badora S., Marzec D. *Twórcy polskiej pedagogiki opiekuńczej. Wybrani przedstawiciele.* – Częstochowa: Wyd. WSP, 1999, s. 79

привчався до відповідальності за свою поведінку, намагався вдосконалити себе і свою поведінку через розуміння наслідків здійснених вчинків, прагнув до виправлення та роботи над собою. З морально-етичної точки зору громадянські категорії “давали кожній дитині імпульс змагатися із самим собою, вчили нести відповідальність за власні слова і дії”²¹ гартували силу волі у боротьбі з власними вадами і поганими звичками, вчили переборювати самого себе – були джерелом особистого задоволення від здобутих успіхів. Вони також вчили реально усвідомлювати життя, впливали на розвиток почуттів дружби та товариськості і, таким чином, поглиблювали гуманістичне формування особистості вихованців.

Залишивши надзвичайно велику і багату теоретичну спадщину, Богдан Ступарик і Януш Корчак, перш за все, були талановитими практиками, великими майстрами своєї справи. Вони володіли високим оптимізмом, вірою в перемогу та людину, любов’ю до неї, цілеспрямованістю, непримиренністю до недоліків, постійною готовністю до боротьби тощо. Глибоке знання власної особистості, володіння знаннями з природознавчих, психологічних галузей з проблем розвитку людини дозволило педагогам вміло проникати у внутрішній світ людини, розуміти його з майже непомітних рухів, проявів, бачити її неповторну індивідуальність. Ці знання сприяли розширенню та урізноманітненню використовуваного педагогами арсеналу методів, форм та засобів взаємодії з вихованцями. Надзвичайно важливе значення мав і зовнішній вигляд, мова, поведінка педагогів – спокійна посмішка, рішуче слово, лагідний погляд, мимовільний, непомітний для навколишніх дотик.

Януш Корчак писав, що “суспільний інстинкт є властивий дітям” і тільки завдяки цьому вони “швидко акцентуються, якщо самі беруть у ньому участь”²². Богдан Ступарик наче стверджує ж « враховуючи національні особливості школярів, нам необхідно всі сили зосередити, щоб виховати їх розумними, освіченими людьми, які вміють керувати своїми почуттями і мають міцну волю для досягнення задуманого»²³ б].

Загалом педагогічну концепцію Януша Корчака і Богдана Ступарика можна звести до одної простої істини: треба любити дітей і виховувати їх у національному дусі. А ще розуміння того, що діти мають право на власну думку і навіть на протест. Януш Корчак підкреслював: «Треба вчити дитину впізнавати неправду, цінувати

²¹ Korczak J. *Dziela*. T. 1, Warszawa, 1992, s. 259

²² Korczak J. *Dziela*. T. 1, Warszawa, 1992, s. 259

²³ Богдан Ступарик. *Школі – національне виховання молоді* (вибрані статті), Івано-Франківськ, 2005, s.176

правду, і не тільки любити, але й ненавидіти, не тільки поважати, але й зневажати, не тільки погоджуватися, але й обурюватися, не тільки підкорятися, але й бунтувати». Адже діти – це, в першу чергу – люди. Більше того, діти, на переконання педагога, насправді мудріші за дорослих – чистіші і глибші: «Дитина у сфері почуттів перевершує дорослого, у неї немає гальм. У сфері ж інтелекту дитина не поступається дорослому, просто їй не вистачає досвіду... Не узагальнюйте, не абсолютизуйте, немає «дітей загалом», у процесі виховання ми маємо справу із конкретними індивідами. І тому кожен із них потребує індивідуального підходу». Тому у спілкуванні з дітьми дорослі повинні не опускатися до їх рівня, як заведено вважати, а навпаки – «підніматися до їх почуттів»: «Підніматися, ставати навшпиньки, тягнутися. Щоби не образити». ²⁴ І, наостанок, варто навести слова Януша Корчака, у яких відображена уся глибина його мудрості: «Ми не даємо вам Бога, бо кожен має сам знайти його у своїй душі. Не даємо Батьківщини, бо її ви маєте надбати працею свого серця і розуму. Не даємо любові до людини, бо немає любові без прощення, а прощення є тяжкою працею, і кожен має взяти її на себе. Ми даємо вам одне – даємо прагнення до кращого життя, якого немає, але яке колись буде, до життя по правді та справедливості. І, може бути, це прагнення приведе вас до Бога, Батьківщини та Любові»²⁵. Ці слова Януш Корчак казав дітям, прощаючись із ними перед його відходом у 1919 році на війну.[Тарас Тронка за матеріалами статті Катерини Оніщенко, опублікованої в журналі «Мир семьи», березень 2010 р.;]

Отже, вивчаючи та аналізуючи педагогічну спадщину Януша Корчака та Богдана Ступарика, ми дійшли висновку, що основною метою виховання патріотизму є спонукання дитини до причетності до свого народу, її бажання самоудосконалювати себе. Повага до дитини і на цій основі формування в неї самоповаги повинно бути основним принципом виховання. Тому головне завдання педагогічної діяльності педагога вбачали у створенні умов для цілеспрямованого систематичного саморозвитку, самовиховання особистості, коли людина усвідомлює себе творцем самого себе, своїх обставин.

Виходячи із цих міркувань, у сучасній школі потрібна зміна арсеналу педагогічних технологій. Необхідний перехід від пояснення до розуміння, від монологу

²⁴ Тарас Тронка за матеріалами статті Катерини Оніщенко, опублікованої в журналі «Мир семьи», березень 2010 р.

²⁵ Тарас Тронка за матеріалами статті Катерини Оніщенко, опублікованої в журналі «Мир семьи», березень 2010 р.

до діалогу, від соціального контролю до розвитку, від управління до самоуправління. Основне завдання педагога – спілкування, взаєморозуміння з учнями, створення сприятливого виховного середовища для розвитку особистості.

Серед важливих ідей виховання патріота сучасна практика навчання і виховання має ґрунтуватися на таких ідеях Януша Корчака та Василя Сухомлинського: причетність до певної нації, народу, необхідність створення емоційно наповненої життєдіяльності школи і її атмосфери, що стимулюють творчі форми спілкування дітей, утвердження ідеї захищеності; забезпечення демократизації шкільного життя, що ґрунтується на гласності і відкритості, на інтеграції та узгодженні інтересів і позицій, на культурі спілкування, на різнобічних формах творчої діяльності; перетворення знання про дитину у обов'язкову ланку виховного процесу, підвищення психологічної культури педагогів і постійне вивчення дітей, відмова від надмірного інтелектуалізму школи, пріоритетність розвитку особистісно-сислової сфери дитини.

Bibliografia

1. Ступарик Богдан. *Школі – національне виховання молоді (вибрані статті)* – Івано-Франківськ, 2005. – 304 с
2. І. Зязюн. *Людина в контексті гуманітарної філософії, «Професійна освіта: педагогіка і психологія», 1999.*
3. Тарас Тронка за матеріалами статті Катерини Оніщенко, опублікованої в журналі «Мир семьи», березень 2010 р.
4. Шнекендорф З.К. *Приоритет достойный человечества, «Педагогика» 1999, п. 8. – s. 60-68.*
5. S.Badora, D.Marzec *Twórcy polskiej pedagogiki opiekuńczej. Wybrani przedstawiciele.* – Częstochowa: Wyd. WSP, 1999, 220 s.
6. *Idee pedagogiczne Janusza Korczaka a poszukiwania innowacyjne w różnych krajach: Materiały z Międzynarodowej Rady Ekspertów / Pod red. A. Lewina i D.Rusakowskiej.* – Warszawa: Instytut Badań Pedagogicznych, 1985, 168 s.
7. M. Jakubowski *System opiekuńczo-wychowawczy Janusza Korczaka. Seria: „Klasyki pedagogiki opiekuńczej”.* Т. I. – Częstochowa, 1989. – 229 s.
8. J. Korczak *Dzieła.* Т. 1. – Warszawa, 1992
9. J. Korczak *Pisma wybrane.* Т. I-IV. – Warszawa, 1978.
10. J Korczak. *Wybór pism.* Т. I-IV. Wybór i wstęp I. Newerly. – Warszawa, 1957-1958
11. H. Miska *U źródeł wiedzy Janusza Korczaka o dziecku // Psychologia Wychowawcza.* – 1978. –N 4. – S. 345-359.
12. K. i S. Wajsowie/ *Próba oceny działalności Janusza Korczaka // Polonistyka.* – 1986. – N 4. – S. 243-251

**THE IDEA OF PATRIOTIC EDUCATION IN PEDAGOGICAL HERITAGE
YANUSH KORCHAK AND BOGDAN STUPARIK.**

The author presents a comprehensive analysis of the pedagogical guides Yanush Kite and Bohdan Stuparika. This analysis aims at identifying common and non-specific approaches to the understanding of patriotism. The article revealed a common approach to national education in two completely different personalities who lived in different centuries. In their creative and pedagogical heritage was an important idea: continuous love for their cause, the people and the nation. That is why the problem of understanding of patriotism, education of the Patriots is the author of the article matches. the pedagogical concept of the two outstanding teachers in the context of social needs of modern society. This allows you to separate in their teachers by theoretical ideas and practical experience in the field of formation of a patriot. Data in terms of predicting the future of education in the development of schools and pedagogy. Keywords: patriotism. national education nation, native language, national school.